گەڵاڵەی
بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران
بۆ پێشنیار بە کۆنگرەی دەوازدەهەم

بەشی یەکەم :

بەرنامەی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران

سەرەتا:

١ـ لە مێژە نەتەوەی کورد لە پێناوی ئازادیو وەدەست هێنانی مافی دیاری کردنی چارەنووسی خۆیدا خەبات دەکا. سەرانسەری چەرخی نۆزدەهەم شاهیدی ڕاپردووی خوێناویی نەتەوەکەمانە. لە سەرەتای چەرخی بیستەمەوە تا شەری دووهەمی جیهانی ئەو خەباتە هەروا درێژەی هەبووە. لە سەردەمی خەباتی گەلانی ئازادیخوازی جیهان دژی کۆنەپەرستیو فاشیزمدا پێویستییەکی مێژوویی بۆ دامەزرانی ڕێکخراوێکی سیاسی کە بتوانێ خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد بەڕێوە بەرێ، هەست پێدەکرا. هەر لە بەر ئەوە گەلی کورد لە کوردستانی ئێران لەو وەزعە لەبارە کە پاش بیست ساڵ دیکتاتۆریی رەزاخان پێك هاتبوو، کەلکی وەرگرتو لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاویدا حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی دامەزراند.

بەم جۆرە، دامەزرانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ئاکامی پێویستییەکی مێژووییو نیشانەی وریاییو ژیریی ڕۆڵە پێشڕەوەکانی گەلی کورد بوو. لەو دەمەوە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان کە ڕۆڵە شۆڕشگێڕەکانی گەلی کوردی لە ریزەکانی خۆیدا کۆ کردۆتەوە ڕێنوێنو ڕێکخەری خەباتی شۆڕشگێڕانەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ئێرانە.

دامەزرانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان لە مێژووی گەلی کورد دا بە نوختە گۆڕانێکی گرینگ دەژمێردرێو سەرەتای قۆناخێکی نوێی خەباتی نەتەوەکەمانە. بە ڕێبەرایەتیی حیزبی ئێمە بوو کە گەلی کورد بۆ یەکەم جار لە مێژووی تازەی خۆیدا توانی حکوومەتێکی نیشتمانی لە بەشێکی کوردستاندا بێنێتە سەر کار. ئەم حکوومەتە تەنیا یازدە مانگ خۆی ڕاگرتو دوای پاشەکشەی بزووتنەوەی گەلانی ئێران جارێکی دیکە دیکتاتۆریی نیزامی باڵی بە سەر هەموو کوردستانی ئێراندا کێشایەوە. بەڵام گەلی کورد لە خەبات سارد نەبۆوەو بۆ وەدی هێنانی ئامانجە لە مێژینەکانی هەروا درێژەی بە تێکۆشانی خۆیدا.

حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران خاوەنی ٥٥ ساڵ خەباتی پڕ لە هەورازو نشێوو پڕ لە فیداکاریو گیانبازییە. ئاشکرایە کە حیزبی ئێمە لەو ماوەیەدا کارامەتر بووەو لە خەباتی گەلی کوردو گەلانی دیکە دەرسی وەرگرتوە.

٢ـ سەردەمی ئێمە سەردەمی سەرکەوتنی دێمۆکراسیو سەردەمی گەشە کردنی هێزە دێمۆکراتو رزگاریخوازەکان لە جیهان دایە. لە ماوەی ٥٥ ساڵی پاش شەڕی دووهەمی جیهانیدا ئاڵو گۆڕێکی سیاسیی ئەوتۆ لە جیهاندا ڕووی داوە کە سیمای سیاسیی جیهانی گۆڕیوە. سیستمی ئیستیعماریی کۆن لە بەریەك هەڵۆەشاوەو دەیان نەتەوەی گەورەو چووك مافی دانانی چارەنووسیان وەدەست هێناوەو دەوڵەتی سەربەخۆیان دامەزراندوە. لە زۆر وڵاتاندا ئەم ڕەوتە سیاسییە ئاڵو گۆڕێکی قووڵی کۆمەڵایەتییشی لەگەڵ بووە. بۆ نموونە چینە دەرەبەگو پێوەندییەکانی دەرەبەگایەتی لەبەریەك هەڵۆەشاونو ڕێگا بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵ خۆش بووە. بە چەشنێکی گشتی ئەو هێزە کۆمەڵایەتییانە کە دەتوانن کۆمەڵی مرۆڤایەتی بەرەوپێش بەرن، ئازادیی کردەوەیان پتر بووەو دەرەتانیان بۆ پێك هاتوە بۆ ئەوەی کۆمەڵێکی باشتر، پێشکەوتووترو ئینسانیتر دروست بکەن.

بە ڕووخانی بلوکی شوورەوی لە ساڵی ١٣٧١دا دوو مەسەلەی گرینگ لە رادەی جیهانیدا زەق بوونەوەو بایەخی واقیعیی خۆیان دەرخست، یەکەمیان مەسەلەی نەتەوایەتیو پێویستیی دابین بوونی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلانی زۆر لێکراوی جیهان بوو. لەگەڵ ئەوەی

حەفتا ساڵ بوو ئیدیعا دەکرا کە لە وڵاتانی سوسیالیستیدا گیروگرفتێك بە ناوی مەسەلەی نەتەوایەتی لە ئارادا نیە، دیتمان وەختێك سیستمی سوسیالیستی ڕووخاو دەرەتان بۆ گەلانی ئەو وڵاتانە ڕەخسا، بە چ شێوەیەك هاتنە مەیدانو حکوومەتی نەتەوەیی خۆیانیان دامەزراند.

دووهەمیش مەسەلەی دێمۆکراسی بوو. ئەم مەسەلەیە کە دەیان ساڵ لە ژێر ناوی دیفاع لە قازانجی کرێکارانو زەحمەتکێشاندا لە بەشێکی زۆری وڵاتانی جیهان دژایەتیی لەگەڵ دەکرا، بە جۆرێك زەروورەتی خۆی نیشاندا کە زۆر لە دیکتاتۆرییەکانی رووخاندو زۆری دیکە لە ترسی دوچاربوون بە چارەنووسێکی نادیار پەنجەرەی ماڵەکانیان بەرووی دێمۆکراسیدا کردەوەو خۆیان لەگەڵ هەڵو مەرجەکە ڕێك خست.

٣ـ ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە لێکدانەوە نێونەتەوەیییەکانو بە تایبەتی لە ستراتیژیی دەوڵەتە گەورەکاندا گرینگییەکی تایبەتیی هەیە. لەباری جوغرافیاییەوە ئەم ناوچەیە کەوتۆتە سێ ڕێیانی سێ قاڕڕەی ئاسیاو ئەفریقاو ئورووپا. لەباری ئابووریو سەرچاوە ژێرزەمینییەکانەوە ئەم ناوچەیە زۆر دەوڵەمەندەو زیاتر لە نیوەی تەواوی پاشەکەوتی نەوتی دنیا لەم ناوچەیەدا هەڵ کەوتوە.

بێجگە لەوانەش، بوونی چەند بزووتنەوەی رزگاریخوازی نیشتمانی بەتایبەتی بزووتنەوەی کوردو بزووتنەوەی فەلەستین لەم مەڵبەندەدا کە دژکردەوەیەکی سروشتی بۆ تەقسیمی ئیستیعماریی ناوچەکەو سیاسەتەکانی ئیستیعمارو ئیمپریالیزم لەو مەڵبەندەدان، بایەخو گرینگیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستیان لە حیسابو لێکدانەوەی هێزە نێونەتەوەیییەکاندا زیاتر کردوە.

تەواوی ئەو ڕاستییانە بوونە هۆی ئەوە کە دەسەڵاتە مەزنەکان هەموو ئاڵوگۆڕێکی ئەم ناوچەیە بە وردی بخەنە ژێر چاوەدێریو بەرامبەر بە هەر چەشنە ڕووداوێکی ئەم ناوچەیە لەسەر هەست بنو دژکردەوە نیشان بدەن. ڕووداوەکانی ئەم ٢٥ ـ ٢٠ ساڵەی دواییو حوزووری بەرچاوو ڕاستەوخۆو بەردەوامی هێزە نیزامییەکانی وڵاتانی ڕۆژئاواو بەتایبەتی ئەمریکا لەو ناوچەیەدا نیشانەیەکی روونی ئەو ڕاستییەن.

٤ـ ئێران لە ماوەی پاش شەری دووهەمی جیهانیدا لە باری ئابووریو کۆمەڵایەتیو سیاسییەوە گۆڕانیکی زۆری بەسەردا هاتوە. لەراستیدا ئیران نەشیدەتوانی خۆی لەو ئالوگۆڕە قوولە کە بەسەر جیهاندا هاتوە دوور رابگرێ. بەڵام ئەو ئالوگۆڕەی لە ئێراندا رووی داوە، بە هیچ جۆر بارتەقای ئیمکاناتی ئابووریو سروشتیی وڵاتی ئیمە نیە. ئیران ئیستاش هەر بە وڵاتیکی دواکەوتوو دەژمیردرێ. ئیستاش زۆربەی کۆمەڵانی خەلك لە هەژاریو ڕۆژرەشیدا دەژین. ئیستاش بەشیکی زۆر لە دانیشتووانی ئیران بەتایبەتی لە لادێ نەخویندەوارنو لە یارمەتیی پزیشکیو دەرمانی بێبەشن.

بە هاتنە سەرکاری ریژیمی ئیسلامی لە سالی ١٣٥٧دا، ئیران لە هیندێ بارەوە بەرەودواش گەراوەتەوە. لە کاتیکدا وڵاتەکەمان بەو ئیمکاناتە سروشتییەوە کە هەیەتی، هەرچەند لەناوخۆدا بەدەست دیکتاتۆرییەوە دەیناڵاند، خەریك بوو جیگایەکی شیاو لە کۆمەڵگای نیونەتەوەییدا بۆ خۆی بگریتەوە، ئاخوندە بەدەسەڵات گەیشتووەکان بە گرتنە پیشی سیاسەتی دوژمنایەتی لەگەل کۆمەلگای شارستانی، ئەم وڵاتەیان لە جیهانی پیشکەوتوو دابریو هەولیان دا بیگیرنەوە دەورانی سەدەکانی نیوەراست. ئابووریی ئیران پاش ئەوەی خەریك بوو پێبگرێو بچیتە ریزی ئابوورییە بەهیزەکانی ناوچەو جیهان، بە جۆریك دوچاوی بێ سەرەوبەرەیی هات کە ئیستا یەکیك لە لەرزۆکترین ئابوورییەکانەو بایی پوولی ئیران بەرامبەر بە دراوە موعتەبەرەکانی دنیا بە چەشنیکی نیونجی ١١٠٠٠ لە سەد هاتۆتە خوار.

سەرکوتی ئازادییەکان سیاسەتی رۆژانەی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامییە. هیچ حیزبو ریکخراوو سەندیکایەکی سەربەخۆ دەرەتانی تیکۆشانی ئازادی نیە، ئازادیە فەردیو کۆمەڵایەتییەکان بە خراپترین شیوە پێشیل دەکرینو هەر دەنگیکی نارەزایی بە گرتنو زیندانو ئەشکەنجەو تەنانەت تیرۆرو ئیعدام وەلام دەدریتەوە. بەم جۆرە ئیران کراوەتە زیندانیکی گەورە بۆ هەموو ئینسانیکی ئازاد بیرو ئازادیخواز.

٥ـ کوردستانی ئیران لە باری ئابووریو کۆمەڵایەتییەوە ناوچەیەکی دواکەوتوویە لە نیو وڵاتیکی دواکەوتوودا. ئەگەرچی کوردستان لە باری سروشتی و سامانی ژیر زەمینییەوە دەولەمەندە، بەڵام لە زۆر بارەوە یەکیك لە دواکەوتووترین ناوچەکانی ئیرانە. ئالوگۆری ئابووری و کۆمەڵایەتیو بە تایبەتی سەنعەتی لە کوردستان ناگاتە پلەی زۆر لە ناوچەکانی دیکەی ئیرانیش. وەزعی ئابووریو لەش ساغیو فەرهەنگیی دانیشتووانی کوردستانی ئیران کەم گۆراوە. پایەی ژیان نزمەو زەحمەتکیشانی کوردستان لە هەژاریو بێبەشیدا دەژین. دێیەکانی کوردستان بە کەمی دەستیان بە یارمەتییە پزیشکیو دەرمانییەکان رادەگا.

ستەمی نەتەوایەتی لە هەموو بارەکانی ژیانی سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتیو فەرهەنگیدا لە کوردستان بەرچاو دەکەوێ. بەرپرسانی ئەسڵیی دەوڵەتی لە کوردستان هەموویان لە مەرکەزەوە دیاری دەکرێنو گەلی کورد شوێنێکی ئەوتۆی لە بەرێوە بردنی کاروباری وڵاتەکەیدا نیە. لەگەڵ بوونی ئیمکاناتی سروشتی، هیچ پرۆژەیەکی گرینگی ئابووریو سەنعەتی لە کوردستاندا جێبەجێ ناکرێ. هیچ حیزبو رێکخراوو سەندیکایەکی سەربەخۆی سیاسیو سینفی ئیمکانی تێکۆشانی ئازادی نیە. منداڵانی کورد لە یەکەم رۆژی چوون بۆ قوتابخانەوە دەبێ بە زمانی فارسی بخوێننو دەرەتانی خوێندن بە زمانی زگماکییان بۆ نەرەخساوە. بەم جۆرە کوردستان کراوە بە بەندیخانەی گەلی کورد لە ئێراندا.

٦ـ بەشێکی زۆری ئەم ناتەواویو گیروگرفتانە هەر لە دەورانی دەسەڵاتی رێژیمی پاشایەتییەوە هەبوون. رێژیمی ٢٥٠٠ ساڵەی پاشایەتی لە ئێراندا قەت رێگای پێشکەوتنو گەشە کردنی سەربەخۆی بە وڵاتەکەمان نەدابوو، بە تایبەتی رێژیمی حەمە رەزاشا بە تەواوی ئێرانی بەپاشکوی وڵاتانی سەرمایەداریی رۆژئاواوە بەستبۆوە. ئازادییە ئینسانییەکانی کۆمەڵانی خەڵکی زەوت کردبوونو ناتەباییەکی قووڵی لە نێوان خۆیو کۆمەڵانی خەڵکی ئێراندا پێك هێنابوو کە تەنیا رێگای چارەسەری، شۆڕشێکی قوولی گەلی بوو. ئەوە بوو کە لە ساڵی ١٣٥٦دا کۆمەڵانی خەڵکی ئێران بە چەشنێکی بێوێنە هاتنە مەیدانو دوای ساڵێك بەربەرەکانی و قوربانیدان تۆماری تەمەنی ٢٥٠٠ ساڵەی رێژیمی پاشایەتییان تێکەوە پێچا.

بێگومان شۆڕشی خەڵکی ئێران کە گەورەترین هێزی سەربە ئیمپریالیزمی لە ناوچەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا لە نێو برد، یەکێك لە گرینگترین رووداوە مێژووییەکانی وڵاتی ئێمەیەو هەر لەو کاتەشدا دەرسی زۆر بە نرخی بۆ خەباتگێرانی رێگای رزگاریو سەربەخۆیی تێدا بوو. شۆڕشی ئێران نیشانیدا کە هەر کات خەڵکی وڵاتێك بە لە خۆبوردوویی و یەکگرتوویی بیان هەوێ داوو زنجیری ژێر دەستی بپسێنن، هیچ هێزێك ناتوانێ پێشیان پێ بگرێو سەرەنجام هەموو کەندو کۆسپەکانی سەر رێگای سەرکەوتن تەخت دەکەن.

ئەگەرچی دەورانی پڕ نەگبەتی دیکتاتۆریی بنەماڵەی پەهلەوی هەموو چینو توێژەکانی خەڵکی ئێرانی لە دژی رێژیمی حەمەرەزاشا یەك خستبوو، بەڵام زۆر بەداخەوە لەبەرئەوەی هێزە دێموکراتو شۆڕشگێڕەکان بەرنامەیەکی هاوبەشیان بۆ سیستمی حکوومەتیی دوای رێژیمی پاشایەتی نەبوو، و لەبەرئەوەش کە هیچ کام لە هێزە نیشتمانییەکانی ئێران بە تەنیا لە توانایدا نەبوو کۆمەڵانی بەرینی خەڵك لە دەوری خۆی کۆ بکاتەوەو دەسەڵاتی سیاسی لە وڵاتدا بە دەستەوە بگرێ، کۆمەڵێك ئاخوندی بیرتەسك و کۆنەپەرست بە کەلك وەرگرتن لە هەستی مەزهەبیی خەڵك دەستیان بەسەر دەسکەوتەکانی شۆڕشو بەرهەمی خوێنو فرمێسکی رۆڵەکانی گەلانی ئێران دا گرتو دەسەڵاتی پاوانخوازانەی خۆیان بەسەر وڵاتەکەماندا سەپاند.

لە ئاکامی ئەم وەزعەدا شۆڕشی ئێران ناکام مایەوەو نەی توانی هیچ کام لە ئاواتو چاوەڕوانییەکانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران وەدی بێنێ. گەلانی تینووی ئازادی لە ئێراندا بەو مەبەستە بە دەستی بەتاڵ بەگژ ئەرتەشی پۆشتەو پەرداخی رێژیمی شادا چوونەوەو بە هەزاران کەس لە رۆڵەکانی خۆیان کردە قوربانی، کە ئازادییە دێموکراتییەکان لە سەرانسەری ئێراندا دابین بکرێن، زەحمەتکێشانی ئێران کە بەشی هەرە زۆری دانیشتووانی وڵاتنو گەورەترین تەئسیریان لە سەرکەوتنی شۆڕشدا هەبووە لە هەژاریو رۆژڕەشی رزگار بنو گەلانی زۆرلێکراوی ئێران لە سێبەری رێژیمێکی دێموکراتیدا بە مافی رەوای نەتەوایەتیی خۆیان بگەن.

بەڵام کۆنەپەرستانی پاوانخواز کە دەستیان بەسەر بەرهەمی خەباتو فیداکاریی خەڵکی ئێران دا گرتوە، بە پێچەوانەی چاوەڕوانیی کۆمەلانی خەڵك رێگایان نەداوە هیچ یەك لەو ئاواتە پیرۆزانە وەدی بێن. لەگەل سەقامگیر بوونی دەسەڵاتی کۆنەپەرستان، ئازادییە دێموکراتییەکان زۆرخەراپتر لە سەردەمی پاشایەتی خراونە ژێر پێ. کۆمەڵانی دەست تەنگو زەحمەتکێشی وڵاتی ئێمە زیاتر لە هەموو کاتێك لەگەل هەژاریو نەداریو گرانیو بێکاری بەرەورو بوونو حکوومەتی تازە هەنگاوێکی کاریگەری بۆ چارەسەری هەزاران گیروگرفتی ژیانی ئەوان هەڵ نەهێناوەتەوە. گەلانی زۆرلێکراوی ئێرانیش نەك هەر بە مافە رەواکانیان نەگەیشتوون، بەڵکوو وەڵامی هەموو داخوازەکانیان بە ئاگرو ئاسن دراوەتەوە.

دیکتاتۆریی مەزهەبی نەك هەر هیچ بیروباوەرێکی موخالیفی خۆی ناتوانێ تەحەممول بکا، بەڵکوو لەگەل هەر بیرو بۆچوونێکی جیا لە بیرو بۆچوونیکۆنەپرستانەی خۆی ـ با موخالیفیش نەبێ ـ بە توندی دوژمنایەتی دەکا. لە ماوەی ٢٢ ساڵ فەرمانڕەوایی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا ئەم ڕێژیمە زۆر زیاتر لە پەنجاو چوار ساڵ دەورانی پاشایەتیی پەهلەویی لە ئازادیخوازانی ئێرانو ئەندامانی هێزە دێموکراتیەکان ئیعدام کردوە.

لە کوردستان دیمەنی دزێوی دیکتاتۆریی نوێ زۆر ئاشکراترو بێ پەردەتریش دیارە. لەگەڵ ئەوەی گەلی کورد وەك بەشێك لە خەڵکی ئێران چالاکانە لە شۆڕشی سەرتاسەریی ئێراندا بەشدار بووو هەرچەند گەلی ئێمە بە هۆی نوێنەرەکانیەوە هەموو توانای خۆی بەکار هێنا بۆ ئەوەی لە ڕێگای ئاشتی و وتووێژەوە بە لانی کەمی مافە رەواکانی بگا، حکوومەتی کۆنەپەرستی کۆماری ئیسلامی نەك هەر ملی بۆ داخوازە بەرحەقەکانی خەڵکی کوردستان رانەکێشا، بەڵکوو بە پێچەوانە لەشکری کێشایە سەرو دەستووری قەتڵوعامی دا. تەنانەت کار بەوەشەوە نەوێستاو خومەینی بە پێچەوانەی ئایینی ئیسلام فتوای جیهادی لە دژی گەلی موسوڵمانی کورد دەرکردو ڕشتنی خوێنی پیرو لاوو ژنو پیاوی خەڵکی کوردستانی بە حەڵاڵ زانی. زیاتر لە ٢١ ساڵە کە شەڕ دژی کۆمەلانی خەڵکی کوردستان هەڵ گیرساوەو هەر بۆیەش کوردستان بۆتە سەربازخانەیەکی گەورە. سەدان بنکەی نیزامیی ڕێژیم لە سەرانسەری کوردستان دامەزراوە. لەم ماوەیەدا حیزبی دێموکرات پتر لە چوار هەزار و خەڵکی کوردستان نیزیك بە پەنجا هەزار شەهیدیان لە پێناوی دیفاع لە شەرەفو ئازادیدا داوە. بەڵام بزووتنەوەی شۆڕشگێرانەی گەلی کورد هەروا بەرامبەر بە زۆرداریی ڕێژیمی ئاخوندی راوەستاوەو بەربەرەکانیی خۆی بە شێوەی جۆراوجۆر درێژە پێدەدا.

بەم جۆرە ڕێژیمی کۆنەپەرستو خوێنمژی کۆماری ئیسلامی دژمنایەتیی خۆی لەگەڵ هەموو ئاواتو ئامانجەکانی گەلو لەگەل هەموو قانوونو نیزامێکی نێونەتەوەیی نیشان داوەو لە دژی تەواوی هێزە نیشتمانییەکانی ئێران راوەستاوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەو بڕوایەدایە کە بۆ ڕزگاریی ئێران لە ژێر باری زوڵمو زۆرو دیکتاتۆری پێویستە لە جێگای حکوومەتی کۆنەپەرستو دژی گەلیی ئاخوندەکان سیستمێکی دێموکراتیکی حکوومەتی دابمەزرێ کە ئامانجە رەواکانی خەڵکی ئێران وەدی بێنێ. حیزبی ئێمە باوەری وایە کە پاش نەمانی کۆماری ئیسلامی پێویستە دەرەتان بە خەڵکی ئێران بدرێ کە بە ئازادی نێوەرۆکی سیستمی کۆماریی دڵخوازی خۆیان دیاری بکەنو مەجلیسی دامەزرێنەران(موءسسان) بۆ دانانی قانوونی ئەساسیی کۆماری نوێ پێك بێ.

٧ـ بۆ گەیشتن بە ئامانجی چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی لە چوارچێوەی نیزامێکی دێموکراتیدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران یەکیەتیی هێزە دێموکراتیو نیشتمانییەکانی ئێران بە شەرتێکی ئەساسی دەزانێ. حیزبی ئێمە پێیوایە بۆ ئەوەی بزووتنەوەی دێموکراتیی ئێران جارێکی دیکە تووشی بێبەرنامەیی نەبێو دەسکەوتەکانی بە تاڵان نەچن، پێویستە هەر لە ئێستاوە ئەو هێزە سیاسییانە کە بەراستی دێموکراتو پێشکەوتنخوازن، لەسەر بەرنامەیەکی هاوبەش بۆ دوا رۆژی وڵات یەك بگرن.

بۆ پێك هێنانی ئەو یەکیەتییە حیزبی ئێمە هەم دژی شۆوێنیزمی ئێرانی کە حاشا لە بوونی گەلی کورد دەکاو هەم دژی ناسیونالیزمی بەرچاوتەنگی کورد کە دیکتاتۆریی مەرکەزیو خەڵکی ئێران لێك جیا ناکاتەوە، خەبات دەکا. شۆوێنیزمی ئێرانیو ناسیونالیزمی بەرچاوتەنگی کورد هەردووکیان کۆسپی سەر ڕێگای یەکیەتیی گەلانی ئێرانن. هەر لەو کاتەدا حیزبی ئێمە لەو باوەڕەدایە کە لە هەلو مەرجی ئێستادا مەترسیی گەورە شۆوێنیزمی مەزنی خوازی ئێرانییە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران نزیکەی ٢٢ ساڵە بەربەرەکانیی خەڵکی کوردستان دژی سەرکوتی دڕندانەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە لێوەشاوەییو کارامەیی ڕێبەری دەکا. خەبات و تێکۆشان و گیانبازی و قوربانیدانی ئەندامان و لایەنگران و پێشمەرگە قارەمانەکانی حیزب نفووز و خۆشەویستیی حیزبی ئێمەی لە نێو کۆمەڵانی خەڵك دا زیاتر لە جاران بردۆتە سەرێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێستا نەك هەر حیزبی خۆشەویستی هەموو خەڵکی کوردستانی ئێرانە، بەڵکوو جێگای ڕێز و خۆشەویستیی گەلانی دیکەی ئێران و ڕێکخراوە پێشکەوتنخوازەکانی ئێران و دەرەوەی ئێرانیشە. دروشمی ستراتیژیکیی حیزبی ئێمە (دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان) بۆتە دروشمی بنەڕەتیی خەڵکی کوردستان و هێزە پێشکەوتنخوازەکانی سەرانسەری ئێرانیش پشتیوانیی لێدەکەن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەم بەرنامەیە دەخاتە پێش چاوی خەڵکی کوردستان و لە هەموو دانیشتووانی کوردستان: کرێکاران، جووتیاران، زەحمەتکێشانی شارودێ، رووناکبیران، قوتابییان، خوێندکاران، کارمەندان، پیشەسازان و بازارییان و بە گشتی ئەفرادی نیشتمانپەروەری هەموو چین و توێژەکان داوا دەکا کە بۆ وەدی هێنانی ئامانجەکانی ئەم بەرنامەیە تێبکۆشن. ئەندامان و لایەنگرانی حیزب دەبێ بەرنامەکە بەرنە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و بەندەکانی بۆ خەڵك شی بکەنەوەو بیروڕای حیزب لەبارەی مەسەلە سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیو فەرهەنگییەکانەوە بۆ ئەوان بەیان بکەن. هەروەها پێویستە خەڵکی بەشەکانی دیکەی ئێرانیش لە داخوازە بنەڕەتییەکانی خەڵکی کوردستان و حیزبی ئێمە ئاگادار بکرێن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران گەورەترین هێزی سیاسیی کوردستانی ئێرانە کە زۆربەی زۆری خەڵکی کوردستان پشتیوانیی لێدەکەن. بۆیە دەبێ بە دڵ و بە گیان تێبکۆشین هێزی بێ برانەوەی گەل بۆ وەدەستهێنانی ئەو ئامانجانەی لە بەرنامەی حیزبەکەمان دا هاتوون بکەوێتە کار. ئەو کاتەیە کە بەرنامەی حیزب دەبێتە هێزێکی ماددیی بە تواناو دەتوانێ مافە رەواکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکڕاتی دا وەدی بێنێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئامانجەکانی خۆی لەم بەرنامەیەدا گونجاندوە. وەدی هێنانی ئەم ئامانجانە لە ئەستۆی حکوومەتی خودموختاری کوردستانە کە لە چوارچێوەی وڵاتی ئێران دا دادەمەزرێ.

❖❖❖

فەسڵی یەکەم:

ئامانجە گشتییەکان

١ـ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران حیزبی پێشڕەوی خەڵکی کوردستانی ئێرانەو شان بە شانی هێزە پێشکەوتووەکانی سەرانسەری ئێران بۆ پاراستنی سەربەخۆیی ئێران و دامەزراندنی رێژیمێکی دێموکراتی لە ئێران و وەدەست هێنانی مافی دانانی چارەنووسی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران دا خەبات دەکا.

٢ـ ئامانجی دوارۆژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێك هێنانی کۆمەڵێکی دێموکراتیکی سوسیالیستییە.

٣ـ دروشمی ستراتیژیکی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانی ئێرانە.

٤ـ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە خەباتی رزگاریخوازانەی گەلانی جیهان پشتیوانی دەکاو لایەنگری ئاشتی و دۆستایەتیی گەلانی هەموو وڵاتانە.

❖❖❖

فەسلی دووهەم:

بنچینەکانی خودموختاری

٥ـ ناوچەی خودموختار هەموو خاکی کوردستانی ئیران دەگریتەوە. چوارچیوەی جوغرافیایی ناوچەی خودموختاری کوردستان بە لەبەرچاو گرتنی هۆیەکانی جوغرافیایی و ئابووری و ویستی زۆربەی دانیشتووانی هەرکام لە ناوچە کوردنشینەکان دیاری دەکرێ.

٦ـ لە ناوچەی خودموختاری کوردستان دا هەموو دەسەڵات بە دەست خەڵکەوەیە کە بە هۆی نوێنەرانی خۆیان لە شووری بەرزی کوردستان داو لە ڕێگای ئۆرگانەکانی حکوومەتی خودموختارەوە بەکاری دێنن.

٧ـ کاروباری پێوەندییەکانی دەرەوە (سیاسیو ئابووری)، دیفاعی میللی (سوپا)، دانانی بەرنامەی درێژخایەنی ئابووری و سیستەمی دراوی لەژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی مەرکەزی دایە. بێجگە لەوانە، سەڵاحییەتی بەڕێوەبردنی دەزگای دەوڵەتی لە کوردستان بە دەست حکوومەتی خودموختاری کوردستانە. خەڵکی ناوچەی خودموختاری کوردستان وەك هاونیشتمانانی خۆیان لە سەرانسەری ئێران دا لە ڕێگای قانوونییەوەو بە بێ هیچ چەشنە جیاوازییەك لە بەڕێوەبردنی کاروباری وڵات دا بەشدار دەبن.

٨ـ شووری بەرزی کوردستان بەرزترین ئۆرگانی قانوون دانانی ناوچەی خودموختاری کوردستانە. نوێنەرانی شوورا لە ڕێگای هەڵبژاردنێکی گشتی، وەك یەك، ڕاستەوخۆو نهێنییەوە هەڵ دەبژێردرێن. ژن و پیاو لە هەڵبژاردن و هەڵبژێران دا مافی وەك یەکیان هەیە.

٩ـ شووری بەرزی کوردستان حکوومەتی خودموختاری کوردستان دیاری دەکا. حکوومەتی خودموختاری کوردستان بەرامبەر بە شووری بەرزی کوردستان بەرپرسە.

١٠ـ پاراستنی هێمنی و نەزمی نێوخۆی ناوچەی خودموختاری کوردستان لە ئەستۆی هێزی پێشمەرگەو ئۆرگانە ئینتیزامییەکانی دیکەی خودموختارییە. ئەرکی هێزی نیزامی دیفاع لە سەربەخۆیی و سنوورەکانی وڵاتەو حەقی نیە دەست لە کاروباری پاراستنی هێمنی و نەزمی نێوخۆیی وەربدا.

١١ـ زمانی کوردی زمانی ڕەسمیی خوێندن و نامەنووسینی نێوان ئیدارەکان لە ناوچەی خودموختاری کوردستان دایەو لە هەموو قۆناغەکانی خوێندن دا مافی خوێندن بەزمانی کوردی بۆ دانیشتووانی ناوچە بە ڕەسمی دەناسرێ و پێداویستییەکانی بۆ دابین دەکرێ. زمانی فارسی لە ناوچەی خودموختاری کوردستانیش هەروەك شوێنەکانی دیکەی ئێران زمانی ڕەسمییەو لە قوتابخانەکان لەگەڵ زمانی کوردی دەخوێندرێ. نامەنووسینی ئیدارەکانی ناوچەی خودموختاری کوردستان بۆ مەرکەز و ناوچەکانی دیکەی ئێران و هەروەها بۆ ئیدارەکانی سەر بە دەوڵەتی ناوەندی لە ناوچەی خودموختار دا بە زمانی فارسییە.

هەموو دانیشتووانی غەیری کورد لە ناوچەی خودموختاری کوردستان بۆ پەرەپێدانی فەرهەنگی خۆیان ئازادن و مافی خوێندن بە زمانی خۆیانیان هەیە.

❖❖❖

فەسڵی سێهەم:

مافەکانی دانیشتووانی ناوچەی خودموختار

١٢ـ هەموو ئەو ماف و ئازادییانە کە لە بەیاننامەی جیهانیی مافی مرۆڤ و پەیماننامە نێونەتەوەییەکانی سەر بەم بەیاننامەیەدا هاتوون، وەك ئازادیی بیروباوەڕ و دەربڕین، ئازادیی چاپەمەنی، ئازادیی پێك هێنان و تێکۆشانی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان، یەکیەتییەکان و شووراکانی کرێکاری و جووتیاری و سینفی، ئەنجومەنە دێموکراتییەکان و ئازادیی هەڵبژاردنی کار و جێگای دانیشتن و ئازادیی ئایین و مەزهەب لە ناوچەی خودموختاری کوردستان دا هەروەك هەموو ناوچەکانی دیکەی ئێران دەستەبەر دەکرێن.

هەموو دانیشتووانی کوردستان بە بێ هیچ جیاوازی دانانێکی جینسی، قەومی، ڕەگەزی و مەزهەبی لە مافی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسی و فەرهەنگیی وەك یەك کەلك وەردەگرن.

١٣ـ دین لە دەوڵەت جودایە. بەڵام حکوومەتی خودموختاری کوردستان یارمەتیی ناوەندە ئایینییەکان دەداو لە باری ماددی و مەعنەوییەوە بە ڕێبەرانی نیشتمانپەروەری ئایینی ڕادەگا.

١٤ـ ژن و پیاو لەنێو خێزان و کۆمەڵ دا مافی وەك یەکیان هەیەو بۆ کاری وەك یەك مووچەی وەك یەك وەردەگرن.

حکوومەتی خودموختاری کوردستان دەبێ مافی کەلك وەرگرتن لە سێ مانگ مەرەخەسیی بە حقووقەوە لە دەورانی دووگیانی و زەیستانی دا بۆ ژنانی کارمەند و کرێکار دابین بکا.

***

فەسڵی چوارەم:

سیاسەتی ئابووری وکۆمەڵایەتی

١٥ـ دابین کردنی پێشکەوتنی ئابووری لە ڕێگای بەرنامە داڕشتنێکی زانستی‌یەوە لە ناوچەی خودموختار دا لە ئەستۆی حکوومەتی خودموختاری کوردستانە. بۆ قەرەبوو کردنەوەی دواکەوتوویی ئابووری کە بەرهەمی ستەمی نەتەوایەتی‌یە پێویستە دابەش کردنی داهاتی گشتیی بودجە لە لایەن دەوڵەتی مەرکەزی‌یەوە بە چەشنێك بێ کە بەشی دانیشتووانی ناوچەی خودموختاری کوردستان بە پێی رادەی دواکەوتوویی زیاتر لە داهاتی نێونجیی سەرانەی وڵات بێ.

١٦ـ ڕێگای ئەسلیی پێشکەوتنی ئابووریی کوردستان و سەرانسەری ئێران سەنعەتی کردنی وڵات بە پێی دەسکەوتەکانی زانست و تێکنیك لە لایەك و پێداویستی و ئیمکاناتی سروشتیی وڵات لە لایەکی دیکەوەیە. پێك هێنانی ئاڵوگۆڕێکی بنچینەیی ئابووری و کۆمەڵایەتی کە بۆ سەنعەتی کردن پێویستە، یەکێك لە بنەڕەتی ترین ئەرکەکانی دەوڵەتی مەرکەزی و حکوومەتی خودموختاری کوردستانە.

١٧ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان بەهۆی بەشی گشتیی ئابووری‌یەوە کە بەشی بنەڕەتی بۆ پێشکەوتنی ئابووری‌یە، سەنعەتی پێشکەوتوو لە کوردستان دادەمەزرێنێ و لە سەنعەتە خۆوڵاتی و نەتەوەیی‌یەکانیش پارێزگاری دەکا، لە تەنیشت بەشی گشتیی ئابووری، بەشی هەرەوەزی و تایبەتییش لە سەنعەتی کردنی وڵات دا بەشدار دەبن.

١٨ـ سەرچاوە ژێرزەمینی‌یەکان وهەروەها ئاو و لێڕەوارو لەوەڕگەکانی کوردستان سامانی گشتین و حکوومەتی خودموختاری کوردستان بە هاوکاریی دەوڵەتی مەرکەزی بە قازانجی هەموو خەڵکی ئێران کەلکیان لێ وەردەگرێ.

١٩ـ زیاد کردنی بەرهەمی کشتوکاڵ لە ڕێگای میکانیزە کردن و بەکارهێنانی شێوەی زانستی لە کشتوکاڵ دا، هەروەها داڕشتنی بەرنامەی بەراو کردن و هەڵبەستنی بەربەند، بەشێکی گرینگی سیاسەتی ئابووریی حکوومەتی خودموختای کوردستانە.

٢٠ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان بۆ پەرەپێدانی بازرگانیی نێوخۆ و برەوپێدانی کەسب و کار و پیشەسازی لە کوردستان دا تێ‌دەکۆشێ. هێندێ لەو پرۆژە ئابووری‌یانە کە جێ‌بەجێ‌کردنیان بەهۆی بەشی گشتی‌یەوە لە قۆناخێکی دیاریکراو دا بە قازانجی پێشکەوتنی ئابووریی وڵات نیە، بە بەشی تایبەتی دەسپێردرێن و لە ڕێگای دیاری کردنی نرخ بۆ بەرهەمەکان و دانانی ماڵیاتەوە سنوورێك بۆ پەرەگرتنی سەرمایەی تایبەتی دادەنرێ. مەبەست لەو کارە کەلك وەرگرتن لە هەموو سەرچاوەیەکی ماڵی بۆ پێش خستنی ئابووریی کوردستانە.

٢١ـ بردنە سەری پایەی ژیانی خەڵك و بەتایبەتی زەحمەتکێشانی کوردستان نێوەرۆکی ئەسلیی سیاسەتی ئابووریی حکوومەتی خودموختاری کوردستانە. ئەم حکوومەتە هەموو هێز و توانای خۆی وەکار دەخا بۆ ئەوەی زۆربەی دانیشتووانی کوردستان کە لە هەژاری و بێ‌بەشی دا دەژین، لەم وەزعە رزگار بکاو ژیانێکی شیاوی ئەم سەردەمەیان بۆ دابین بکا.

٢٢ـ ئەسڵی چل سەعات کار لە حەوتوو دا لە هەموو جێگایەك دێتەدی. ئەو کرێکارانەی کاری سەخت دەکەن دەبێ سەعاتی کاریان کەمتر بێ. لانی کەمی حەقدەستی کرێکاران بە پێی خەرجی بەرێچوون دیاری دەکرێ و لەگەڵ چوونەسەری خەرجی گوزەران زیاد دەکرێ. کرێکاران بەرامبەر بە پێشهاتەکانی کارو نەخۆشی و پەك کەوتوویی و بێکاری و پیری بیمە دەکرێن. ئەو منداڵانەی تەمەنیان لە پازدەساڵ کەمتر بێ نابێ کاریان پێ بکرێ. بۆ کەم کردنەوەو پاشان خاشەبڕ کردنی بێکاری دەبێ هەلومەرجی ئابووری و کۆمەڵایەتیی پێویست پێك بهێنرێ.

٢٣ـ مالیکییەتی زەوی تا ئێستاش هێندێ بێعەدالەتی تێدا هەیە. هەربۆیە دەبێ لە شێوەی ئێستای مالیکییەتی زەوی دا ئالوگۆرێکی گرینگ بە قازانجی دێنشینانی زەحمەتکێش و بێزەوی رووبدا. حکوومەتی خودموختاری کوردستان هەموو چەشنە یارمەتییەك بە پەرەپێدانی ئەو شیرکەتە هەرەوەزییانەی کشتوکال دەکا کە جووتیاران بە دلخوازی خۆیان پێکیان دێنن.

٢٤ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان دەبێ یارمەتیی وەرزێران بدا بۆ ئەوەی بتوانن ئامرازی پێشکەوتووی کشتوکال بۆخۆیان دابین بکەن. هەروەها پێویستە بەرهەمی کشتوکالیان بە نرخی تەزمینی لێبکڕێ و بۆ پەرەپێدانی کاروباری کشتوکال قەرزی درێژماوەیان بە سوودی کەمەوە بداتێ. جووتیاران لەپێش دا بەرامبەر بە پێشهاتەکانی کارو نەخۆشی و پاشان بەرامبەر بە پیری و پەككەوتەیی بیمە دەکرێن.

٢٥ـ لاوان سەرمایەی دوارۆژی ولاتن. بۆیە حکوومەتی خودموختاری کوردستان سەرنجێکی تایبەتی دەداتە پێگەیاندن و پەروەردە کردنی لاوان و هەموو ئیمکاناتێکی پەروەردەیی و فێرکاری و تەفریحی سالمیان بۆ پێك دێنێ.

٢٦ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان سەرنجێکی تایبەتی دەداتە ئاژەلداری. لەوەڕگەکان بە پێی شەرتی لەبار بە ئاژەلداران دەسپێرێ و ڕێگای دروست و زانستیی ئاژەلدارییان فێر دەکا.

٢٧ـ پارێزگاریی ژینگە، سەرچاوە سروشتییەکان، لێڕەوارەکان، دەریاچەکان و پارێزگاریی حەیوانات بە تایبەتی حەیواناتی راوی: بالندەو پێڕۆ و ماسی، یەکێك لە ئەرکەکانی حکوومەتی خودموختاری کوردستانە. هەربۆیە دەبێ لە راوی بێ سەرەوبەرەی حەیوانات پێشگیری بکرێ و لە هەلبژاردنی جۆر و جێگای سەنعەتی تازەو لە لێدانی ڕێگاو کێشانی ڕێگای ئاسن دا بۆ پارێزگاریی ژینگەو لەبەرچاو گرتنی هاوهەنگاویی سروشت وردەکارییەکی زۆر رەچاو بکرێ و بایەخی پێویست بە پاراستنی بیناو شوێنەوارە کۆنەکان بدرێ.

❖❖❖

فەسلی پێنجەم:

سیاسەتی فەرهەنگی ولەش ساغی

٢٨ـ هەموو منداڵانی کوردستان چ کچ، چ کوڕ هەتا پازدە سالی دەبێ بخوێنن. حکوومەتی خودموختاری کوردستان بۆ لەنێوبردنی نەخوێندەواری بە پەلە هەنگاو هەلدێنێتەوە. لە ناوچەی خودموختاری کوردستان دا دابین کردنی خەرجی خوێندنی سەرەتایی لە ئەستۆی دەزگای دەولەتییەو خوێندن لە قۆناخەکانی دیکەدا بە خۆڕاییە. یارمەتیی حکوومەتیخودموختار لەو بارەیەوە قوتابخانە ئایینییەکانیش دەگرێتەوە. حکوومەتی خودموختاری کوردستان خەرجی خوێندنی منداڵانی کرێکاران و جووتیاران و هەموو زەحمەتکێشانی کەم داهات لە تەواوی فێرگە پیشەییەکان و هونەرستانەکان دا دابین دەکاو خەرجی خوێندنی منداڵانی بلیمەت و هەلکەوتووی زەحمەتکێشانی کەم داهات لە زانستگەو فێرگە بەرزەکانیش دا وەئەستۆ دەگرێ.

٢٩ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان بۆ بەرەژوور بردنی پایەی فەرهەنگیی گەل و دامەزراندنی بنکەی فەرهەنگی و زانستی و پەروەردەی بەدەنی وەك فەرهەنگستان، سینەما، تیئاتری میللی، بنکەی وەرزشی، فێرگە بەرزەکان و زانستگەکان هەنگاو هەل دێنێتەوەو بۆ کۆکردنەوەو پاراستنی کەلەپووری کوردی تێدەکۆشێ.

٣٠ـ بایەخ دان بە پێشکەوتنی زمان و ئەدەبیاتی کوردی و پشتیوانی لە نووسەران و هونەرمەندان و زانایانی کورد رێبازی هەمیشەیی سیاسەتی فەرهەنگیی حکوومەتی خودموختاری کوردستانە.

٣١ـ رووناکبیرانی کوردستان بە پێی لێوەشاوەیی خۆیان کاریان دەدرێتێ. حکوومەتی خودموختاری کوردستان سیاسەتێك بەرامبەر بە رووناکبیران و پسپۆڕان دەگرێتە پێش کە بە دلگەرمی و لەخۆبووردنەوە خزمەتی نیشتمانی خۆیان بکەن.

٣٢ـ حکوومەتی خودموختاری کوردستان بۆ بردنەسەری پایەی لەش ساغیی هەموو خەلك تێدەکۆشێ و هەلومەرجێك پێك دێنێ کە هەموو خەلکی کوردستان بتوانن لەیارمەتیی پزیشکی و دەرمانی کەلك وەربگرن. حکوومەتی خودموختاری کوردستان بۆ دامەزراندنی ئاسایشگە، شیرخۆرگەو زایینگە هەنگاو هەلدێنێتەوەو بۆ بەخێو کردنی نەقوستان و بەساڵداچووانی رەبەن و بێخاوو خێزان بنکەو بنیاتی تایبەتی دادەمەزرێنێ.

❖❖❖

فەسڵی شەشەم:

سیاسەتی دەرەوە

لە سیاسەتی دەرەوەدا کە لە سەلاحییەتی دەوڵەتی مەرکەزی دایە، حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر ئەوە پێ‌دادەگرێ کە:

٣٣ـ دەوڵەتی مەرکەزیی ئێران لەگەڵ هەموو دەوڵەتان لەسەر بناخەی رێزگرتنی یەکتر و ناسینی حەقی حاکمییەتی نیشتمانی پێوەندی دابمەزرێنێ‌و لەگەڵ وڵاتانی پێشکەوتنخواز و دێموکرات و ئەو وڵاتانە کە رێز بۆ مافی مرۆڤ دادەنێن پێوەندیی دۆستانە پێك بێنێ.

٣٤ـ دەوڵەتی مەرکەزی لەخەباتی رزگاریخوازانەو دژی ئیمپریالیستی و دژی زۆرداریی گەلان و لە مافی دانانی چارەنووسی نەتەوەکان بە دەستی خۆیان پشتیوانی بکا.

٣٥ـ دەوڵەتی مەرکەزیی ئێران لەنێو رێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان و لە دەرەوەی ئەم رێکخراوە لە ئاشتیی جیهانی و پێکەوە ژیانی بە ئاشتی لەنێو گەلان دا پشتیوانی بکاو لایەنگری چارەسەری گیروگرفتە نێونەتەوەیی‌یەکان لە رێگای وتووێژەوە بە بێ بەکارهێنانی زۆر بێ، مەگەر لە کاتێك دا کە کۆمەڵگای نێونەتەوەیی بە پێویست بزانێ.

٣٦ـ وڵاتی ئێران ببێتە بنکەیەك بۆ یارمەتی بە خەباتی رزگاریخوازانەی گەلانی زۆرلێکراوی جیهان، بە تایبەتی گەلانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست و پەنای سیاسی بە هەموو ئینسانێکی نیشتمانپەروەرو ئازادیخواز بدا.

لە چوارچێوەی ئەو سیاسەتەدا بە ئاگاداری و پەسندی دەوڵەتی مەرکەزی حکوومەتی خودموختاری کوردستان لە ئیمکاناتی خۆی بۆ کۆمەك بە خەباتی رزگاریخوازانەی تێکۆشەرانی کورد لە وڵاتانی دراوسێ‌دا کەلك وەربگرێ و پەنای سیاسی بەو کوردە نیشتمانپەروەرانە کە داوای پەنابەرایەتی دەکەن، بدا.

❖❖❖

بەشی دووهەم:

پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران

ماددەی یەکەم: ناو و نیوەرۆکی حیزب

١ـ ناوی حیزب "حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئیران"ە.

٢ـ حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئیران حیزبی شۆرشگیری خەلکی کوردستانی ئیرانەو بەتایبەتی کریکاران، جووتیارانو رووناکبیرانی شۆرشگیر لە ریزەکانی خۆیدا کۆ دەکاتەوە.

❖❖❖

ماددەی دووهەم: ئەندامانی حیزب:

هەموو هاونیشتمانیکی دانیشتووی کوردستانی ئیرانو هەموو کوردیکی ئیرانی دەتوانێ ببیتە ئەندامی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئیران بە مەرجیك:

ـ تەمەنی لە ١٨ ساڵ کەمتر نەبێ.

- بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆی حیزب پەسند بکا.
- بە ئینسانێکی خوشناو و نیشتمانپەروەرو پێشکەوتوو بناسرێ.

تێبینی:

کوردە غەیرە ئێرانییەکان دەتوانن لە رێکخراو و ئەنجومەنەکانی لایەنگری حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دا ببنە ئەندام.

❖❖❖

ماددەی سێهەم: شێوەی وەرگرتنی ئەندام

بۆ ئەوەی کەسێك بە ئەندام وەربگیرێ پێویستە:

- دوو ئەندامی حیزب بیناسێنن.
- لانیکەم شەش مانگ لەژێر تاقیکردنەوەدا بێ.
- ئەندامی حیزبو رێکخراوێکی دیکە نەبێ.
- لەلایەن زۆربەی ئەندامانی شانەیەکی حیزبی یان ئۆرگانێکی بەرەو ژوورترەوە بە ئەندام وەربگیرێ.

تێبینی:

ئەو ئەندامانەی لە دەرەوەی ولات دەژینو بوونە هاونیشتمانی رەسمیی شوێنی دانیشتنیان، هەقیان هەیە ببنە ئەندامی حیزبێکی نیشتمانی دووەمیشیان.

❖❖❖

ماددەی چوارەم: ئەرکەکانی ئەندامی حیزب

ئەرکی سەرشانی ئەندامی حیزبە کە:

- بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانی حیزب کە لە بەرنامەدا هاتوون، تێبکۆشێ.
- بە هەموو تواناوە بۆ پاراستنی یەکیەتیی سیاسیو تەشکیلاتیی حیزب هەوڵ بدا.
- بەپێی پێڕەوی نێوخۆ پەیرەوی دیسیپلینی حیزب بێ.
- لە یەکێك لە ئۆرگانەکانی حیزب دا تێبکۆشێ.
- نهێنییەکانی حیزب بپارێزێ.
- پلەی زانیاریی سیاسیو کۆمەڵایەتیی خۆی بەرێتە سەرێ.
- سیاسەتی حیزب بەرێتە نێو کۆمەڵانی خەڵکو پێوەندی لەگەڵ ئەوان بەهێز بکاو لە بیروڕاو تاقیکردنەوەیان کەلك وەربگرێ.
- حەقی ئەندامەتی بدا.

تێبینی:

ئەو کەسانەی پشتیوانی لە سیاسەتی حیزب دەکەنو پێوەندیی تەشکیلاتییان لەگەڵ حیزب دا هەیە، بەڵام هەموو ئەرکەکانی ئەندام بەجی ناگەیەنن، بە لایەنگری تەشکیلاتی دەناسرێن.

❖❖❖

ماددەی پێنجەم: مافەکانی ئەندامی حیزب

ئەندامی حیزب مافی ئەوەی هەیە کە:

- بە ئەندامی هەرکام لە ئۆرگانەکانی حیزب هەڵبژێردرێ.
- لە هەموو ئەندامێك یا ئۆرگانێك لە کۆبوونەوەکانی حیزبیدا رەخنە بگرێ.

-لە رێگای تەشکیلاتییەوە بە هەموو ئۆرگانێکی حیزبی پێشنیار بکا. بیروڕای خۆی پێ بڵێ یان پرسیاری لێ بکا.

ـ لە هەموو ئۆرگانێك لەلای ئۆرگانی سەرەوەتر شکایەت بکا.

ـ لە هەر کۆبوونەوەیەکی ئۆرگانی خۆیدا کە تێکۆشانی حیزبیو سیاسیی ئەو بەراورد بکاو بیهەوێ بڕیاری لەسەر بدا، بەشدار بێ.

❖❖❖

ماددەی شەشەم: سزادانی ئەندام

١ـ ئەو کەسانەی ئەرکی خۆیان بەجێ ناگەیەنن، یان بە پێچەوانەی پێڕەوی نێوخۆی حیزب دەبزوونەوە، یان کردەوەیەك ئەنجام دەدەن کە زیان بە ئیعتیباری حیزب دەگەیەنێ بە پێی رادەی تاوانەکەیان سزا دەدرێن. سزای حیزبی بریتی‌یە لە:

ـ سەرکۆنە بە دەم.

ـ سەرکۆنە بە نووسراو.

ـ ئەستاندنەوەی لێپرسراوی.

ـ هەڵپەساردن.

ـ دەرکردن لە حیزب.

تێبینی:

١ـ درێژترین ماوەی هەڵپەساردن ساڵێکە. ئەندامی هەڵپەسێراو لە ماوەی هەڵپەسێران دا خاوەنی مافەکانی ئەندامی حیزب کە لە ماددەی پێنجەم دا هاتوون، نیە. بەلام پاش ماوەی هەڵپەساردن رابردووی حیزبیی بۆ لە بەرچاو دەگیرێو دەکرێ بە نەزەری ئۆرگانی خۆی بەرپرسایەتیی پێ بدرێ.

٢ـ سزای حیزبی لەلایەن رێکخراوی حیزبیی هەر ئەندامێکەوە بە زۆربەی دەنگ دیاری دەکرێ.

٣ـ مەبەست لە سزای حیزبی، پێگەیاندنی ئەندامەو تەنیا ئەوکاتە ئەندام سزا دەدرێ کە رێگای دیکە وەك رەخنەو ئامۆژگاری لە باش کردنی ئاکاری ئەودا کاریگەر نەبووبێ.

٤ـ ئەندامی دەرکراو حەقی هەیە لە ئۆرگانی سەرەوەتر داوای پێراگەیشتن بکاو دەتوانی ئەو داوایە بۆ کۆنگرەش بنێرێ.

٥ـ ئەندامی هەڵپەسێردراو دوای تەواوبوونی ماوەی هەڵپەساردن تەنیا ئەندامەتی‌یەکەی بۆ دەگەرێتەوە، نەك هیچ پلەیەکی تەشکیلاتی.

❖❖❖

ماددەی حەوتەم: قەوارەی حیزب

١ـ ئەسڵی بنەرەتیی دارشتنی قەوارەی حیزب سانترالیزمی دێمۆکراتی‌یە.

٢ـ سانترالیزمی دێمۆکراتی بەو مانایەیە کە:

ـ هەموو ئۆرگانێکی حیزبی لە خوارەوە بۆ سەرێ هەڵدەبژێردرێ.

ـ ئۆرگانەکانی حیزب بە رێكو پێکی راپۆرتی تێکۆشانی خۆیان هەم بەو ئەندامانە کە هەڵیان بژاردوونو هەم بە ئۆرگانی سەرەوەتر دەدەنەوە.

ـ ئەندام پەیرەوی رێکخراوەو کەمایەتیی ئەندامان پەیرەوی زۆرایەتیی ئەندامانە.

ـ لەنێو حیزب دا بۆ هەموو ئەندامان بێ جیاوازی یەك دیسیپلین هەیە.

ـ بڕیاری ئۆرگانی سەرەوەتر لەلایەن ئۆرگانی خوارەوەترەوە جێبەجی دەکرێ.

ـ باس کردنو بڕیار دان لە بەرزترین ئۆرگانەوە تا خوارووترین ئۆرگان بە کۆمەڵە. تەك پەرستیو سەرەرۆیی لە حیزب دا جێگای نیە.

❖❖❖

ماددەی هەشتەم: کۆنگرەی حیزب

١ـ بەرزترین ئۆرگانی حیزب کۆنگرەیە.

٢ـ کۆنگرەی حیزب هەر چوار ساڵ جارێك لە ئەندامانو جێگرەکانو موشاویرانی کۆمیتەی ناوەندیو بە رادەیەك کە کۆمیتەی ناوەندی دیاریی دەکا لە نوێنەرانی ئەندامانی دیکەی حیزب پێك دێ.

٣ـ هەرکات گیروگرفتێکی وا هاتەپێش کە کۆمیتەی ناوەندی بە راستی نەزانی تەنیا بۆخۆی بریاری لەسەر بدا، ئەندامانی کۆنگرە بۆ کۆبوونەوەیەکی نائاسایی بانگهێشتن دەکا. لەو جۆرە کۆبوونەوانەدا رێبەرایەتیی تازە هەڵنابژێردرێ.

تێبینی:

١ـ هەروەخت سەدی ٢٥ی ئەندامانی کۆنگرە بە هەر هۆیەك لە ریزی ئەندامانی چالاکی حیزب دا نەمان کۆبوونەوەی کۆنگرە سەلاحییەتی نابێ.

٢ـ لە شەش مانگ بەر لە کاتی کۆنگرەی تازەوە ناکرێ کۆبوونەوەی ئەندامانی کۆنگرەی پێشوو بانگهێشتن بکرێ، مەگەر هەلومەرجێك بێتە پێش کە دەرەتانی پێکهێنانی کۆنفرانسەکانو بەستنی کۆنگرەی تازە نەبێ.

ئەركو دەسەڵاتی کۆنگرە ئەمانەن:

ـ باسی راپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی دەکاو بریاری لەسەر دەدا.
ـ رێبازی گشتیی سیاسی ستراتیژی تاکتیکی حیزب دیاری دەکا.
ـ بەرنامەو پێرەوی نێوخۆی حیزب پەسند دەکاو ئەگەر پێویست بوو دەسکارییان دەکا.
ـ ئەندامانی ئەسڵیو جێگری کۆمیتەی ناوەندی هەڵدەبژێرێ.

تێبینی١:

کۆمیتەی ناوەندی حەقی هەیە ئەگەر بە پێویستی زانی ئەو پەرەکەی بە ئەندازەی یەك لە سێی ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیی خۆی، لە ئەندامانی حیزب راستەوخۆ بە حەقی دەنگدانەوە لە کۆنگرەدا بەشدار بکا. ئەم کارە دەبێ پێش بەستنی کۆنفرانسەکانی حیزب بکرێو ئەو جۆرە کەسانە لە کونفرانسەکان دا حەقی دەنگدانیان نابێ.

تێبینی٢:

کەسانێك دەتوانن ببنە ئەندام یان جێگری کۆمیتەی ناوەندی کە لانیکەم سێ ساڵ رابردووی ئەندامەتییان لە حیزب دا هەبێ.

❖❖❖

ماددەی نۆهەم: کۆنفرانسی حیزب

١ـ کۆنفرانسی حیزب لەکاتێك دا دەبەسترێ کە:
ـ دەرەتانی بەستنی کۆنگرە نەبێ.
ـ زیاتر لە ١٥٪ ئەندامانی کۆنگرەی پێشوو لە ریزی تێکۆشەرانی چالاکی حیزب دا نەمابن.
ـ گیروگرفتێکی وا هاتبێتە پێش کە کۆمیتەی ناوەندی نەتوانێ چارەسەری بکا.
ـ لە هەلومەرجێکی وادا کۆنفرانس سەلاحییەتی کۆنگرەی هەیە.

٢ـ کۆنفرانس لە ئەندامانی ئەسڵیو جێگرو موشاویرانی کۆمیتەی ناوەندیو نوێنەرانی کۆمیتەکانی شارستانو مەڵبەندو کۆمیتەو کۆمیسیونەکانی سەر بە دەفتەری سیاسی پێك دێ.

٣ـ رادەی نوێنەرانی ئەو کۆمیتەو کۆمیسیۆنانە لەلایەن کۆمیتەی ناوەندییەوە دیاری دەکرێ. بەڵام لە هەر حاڵدا دەبێ ژمارەی نوێنەرانی هەڵبژێراو لە ژمارەی ئەندامانی ئەسڵیو جێگرو موشاویرانی کۆمیتەی ناوەندی زیاتر بێ.

❖❖❖

ماددەی دەهەم: کۆمیتەی ناوەندی

١ـ لە ماوەی نێوان دوو کۆنگرەدا کۆمیتەی ناوەندی بەرزترین ئۆرگانی حیزبەو کاروباری حیزب بەرێوە دەبا.

٢ـ ئەرکو دەسەڵاتی کۆمیتەی ناوەندی بەم جۆرەیە:
ـ بریارەکانی کۆنگرە جێبەجێ دەکا.

ـ مەسئولی پێوەندیی حیزب لەگەڵ حیزبو ڕێکخراوەکانی دیکەیە.

ـ دەفتەری سیاسی، سکرتێری گشتیی حیزب هەڵدەبژێرێ کە بەرامبەر بە کۆمیتەی ناوەندی بەرپرسە.

ـ ڕادەی حەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب دیاری دەکاو مەسئولی داهاتو دەرکەوتی حیزبە.

ـ ئایین نامەی نێوخۆیی بۆ کاروباری خۆیو هاوهەنگاویی نێوان کۆمیسیونەکانی سەر بە کۆمیتەی ناوەندی دادەنێ.

ـ لانیکەم ساڵێ سێجار کۆ دەبێتەوە. ئەندامانی جێگرو موشاویرانی کۆمیتەی ناوەندی لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندیدا بەشدار دەبنو دەنگی مەشوەرەتییان هەیە.

تێبینی:

١ـ کۆمیتەی ناوەندی لە کاتی پێویست دا دەتوانێ هەتا نیوەی ژمارەی ئەندامانی ئەسڵی موشاویر بۆ خۆی هەڵبژێرێ.

٢ـ کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی ناوەندی بە بەشداریی لانیکەم دوو لە سێی ئەندامانی ئەسڵی ڕەسمییەت پەیدا دەکەنو بڕیارەکانی وەختێک قەتعی دەبن کە زیاتر لە نیوەی هەموو ئەندامانی ئەسڵی لەوانە کە لە کۆبوونەوەدا بەشدارن، دەنگیان بۆ بدەن.

٣ـ هیچ کەس زیاتر لە دوو دەورەی بە دوای یەك دا وەك سکرتێری گشتی هەڵنابژێرێ.

٤ ـ هەر کاتێك سکرتێری گشتی بۆ ماوەی زیاتر لە حەوتوویەك بە سەفەر چوو، یەکێك لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی کە سکرتێر پێشنیاری دەکا، ئەرکەکانی ناوبراو وەئەستۆ دەگرێ.

❖❖❖

ماددەی یازدەهەم: دەفتەری سیاسی

١ـ لەماوەی نێوان دوو کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا دەفتەری سیاسی ئەرکەکانی کۆمیتەی ناوەندی وەئەستۆ دەگرێو مەسئولی جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندییە.

٢ـ دەفتەری سیاسی کۆبوونەوەکانی خۆی بە پێی پێویست پێك دێنێو ڕاپۆرتی تێکۆشانی خۆی دەداتەوە بە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی.

❖❖❖

ماددەی دوازدەهەم: ڕێکخراوەکانی حیزب

١ـ بناخەی ڕێکخراوی حیزب شانەیە. ژمارەی ئەندامانی شانە نابێ لە سێ کەس کەمتر بێ.

٢ـ ڕێکخراوەکانی حیزب لە دێ کۆمیتەی دێ، لە ناوچە کۆمیتەی ناوچە، لە گەرەك کۆمیتەی گەرەك، لە شار کۆمیتەی شارو لە شارستان کۆمیتەی شارستانو لە ناوەند کۆمیتەی ناوەند بەڕێوەیان دەبا.

٣ـ ئەرکی شانەو کۆمیتەکانی دێو گەرەكو ناوچەو شارو شارستان، بردنی سیاسەتی حیزب بۆ نێو کۆمەڵانی خەڵكو جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندیو بەڕێوەبردنی کاروباری حیزبییە.

٤ـ کۆمیتەی هەر ڕێکخراوێك لەلایەن ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە یان نوێنەرانی ئەوانەوە هەڵدەبژێردرێ.

٥ـ بەرزترین ئۆرگانی هەر ڕێکخراوێك کۆنفرانسی ئەو ڕێکخراوەیە کە دوو ساڵ جارێك لە نوێنەرانی هەموو ئەندامانی حیزبیی ئەو ڕێکخراوە پێك دێ.

تێبینی:

لە هەلومەرجی تایبەتیدا کۆمیتەی ناوەندی دەتوانێ شێوەی گونجاوی دیکە بۆ ڕێکخراوی حیزب پەسند بکا.

ماددەی سێزدەهەم: داهاتی حیزب

داهاتی حیزب بریتییە لە:

ـ حەقی ئەندامەتیی ئەندامانی حیزب.

ـ داهاتی بنکەو بنیاتەکانی حیزب.

ـ یارمەتیی ئەندامان و لایەنگران و دۆستانی حیزب.

❖❖❖